

Orosz István

SZENT RINOCÉROSZ
GYERMEKEI

A könyv kiadását a könyvkiadói program keretében
a Nemzeti Kulturális Alap támogatja.

Copyright © Orosz István, Typotex, Budapest, 2017
Engedély nélkül semmilyen formában nem másolható!

ISBN 978 963 279 922 3

ISSN 1787-3444

Képfilozófiák

Témakör: *képzőművészet*

Kedves Olvasó!

Köszönjük, hogy kínálatunkból választott olvasnivalót!

Újabb kiadványainkról, akcióinkról a www.typotex.hu

és a [facebook.com/typotexkiado](https://www.facebook.com/typotexkiado) oldalakon értesülhet.

Kiadja a Typotex Elektronikus Kiadó Kft.

Felelős kiadó: Votisky Zsuzsa

Főszerkesztő: Horváth Balázs

Felelős szerkesztő: Pordány Katalin

Borítóterv: Sosity Beáta

Tördelőszerkesztő: Janković Milán

Nyomás: Séd Nyomda Kft.

Felelős vezető: Katona Szilvia

TARTALOM

Szent Rinocérosz gyermekei / 11
Ha majd... / 12
S.E.M.M.I. / 13
Távirat / 18
Piros héricsek / 19
Jónás mesterről / 23
Lábjegyzet egy sakkpartinhoz, avagy Attila reinkarnációja / 26
„A huncut tudész” / 37
A Galéria / 40
A megszöött világosság / 41
Kísérlet az idő visszafordítására / 45
Emlékezés Kass Jánosra / 47
Kass táskája / 50
Jónás könyve / 53
A litográfia készítésének pontos leírása és a munkálatokban segédkezők bemutatása / 56
Gyulai Líviusz naptáráról / 58
Gyulai Líviusz kiállítása elé / 60
A rinocérosz / 63
A Rinocérosz gyermekei / 64
Fecskeszárnyak (<i>Gerzson Pál festménysorozatához</i>) / 68
20110731/3428/H21 / 69
Keep zooming... / 73

Egy kiállítást fogok hamarosan megnyitni... / 77

Architektonikus táncrendek

Vásárhelyi Antal rajzairól / 81

Szerénytelenül / 83

Rög-eszmék / 86

Egyperces kroki Takáts Márton vándorrajzolóról Párizsban / 87

Takáts Márton kiállítása elé / 89

Emlékezz a jövőre... / 91

Memento futuri / 92

T. M. – rézkarc / 96

Megnyitó / 101

Társas mozaik (Szikora Tamás) / 102

A Fal mitológiája / 103

Útiterv / 107

Egészlet, avagy Soproni Anziks

(szecessziós anagrammatikus versezet) / 109

Balogh István / 110

DOPP-díj, 1991 / 112

Plakátok Pécsen / 114

Vladislav Rostoka

és Juraj Králik kiállítása elé / 119

Plakátok kora / 122

A húszéves plakát / 125

A drótplakát / 132

Egy tárlat pálfordulásai / 134

Plakát(h)-barát(h)ok / 136

Plakátszonettek / 139
P.Ó.C.S. / 142
Hogyan csinálni jó plakát? / 145
Krzysiek / 148
Da-da: Horkay / 151
Levődik idővel...
(<i>Horkay István szimmetrikus plakátjairól</i>) / 153
A nő hússzor / 156
Tanácsok színházi plakát
tervezéséhez / 160
Két Pé / 162
Oda a plakát? / 165
Kékplakátok / 169
Jankovics / 177
Jankovics 75 / 181
Szoboszlai Péter / 184
Isten veled, kis Sziget! / 187
Változtassuk meg a világot animációval! / 189
In memoriam Vajda Béla / 193
Dániel Ferenc / 196
Az utolsó fejezet, amelyben elmegy a villamos / 198
Felköszöntő / 200
Vajon lehet-e lelke egy filmstúdiónak is? / 204
A jókedvű örmény temetése / 207
Éjszakai morze
(<i>Szilágyi Varga Zoltán képeihez</i>) / 210

Haris László hosszú képei / 212

A jel / 215

Iskander / 216

Jama / 219

Lézerfantáziák / 221

Szentkuthy / 223

Járj, merre tetszik / 226

A Kempelen-vonal / 228

Tibor és Gáspár / 235

Múzsák testvérisége / 240

Ajánló sorok haikuolvasóknak / 246

Villantástan

(kísérő költemény Antall István kiállításához) / 248

Csak játék (egy fulfulde költeményről) / 252

Színkeverés / 255

A szürkékről,

avagy egy mackónadrág apoteózisa / 258

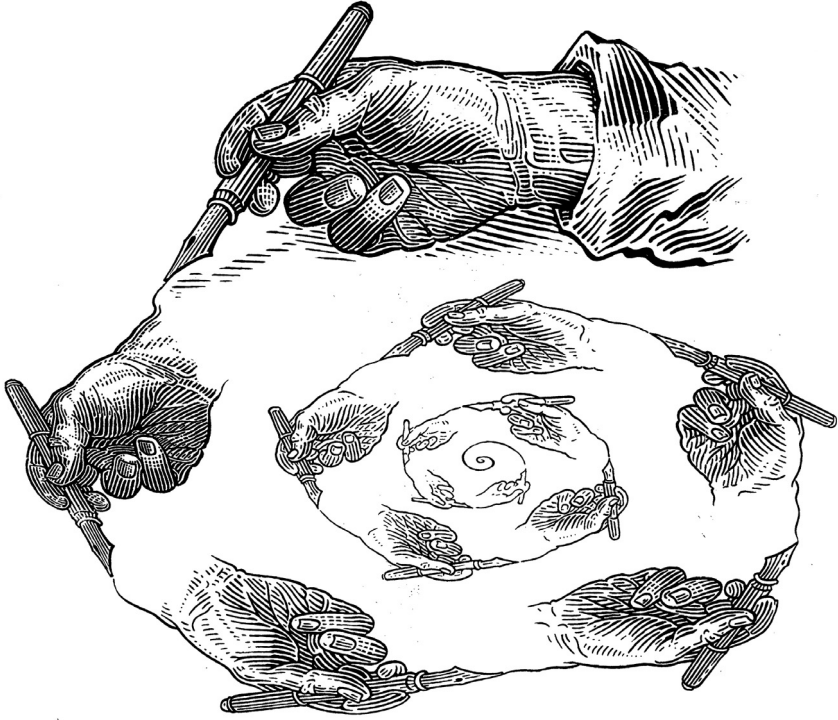
Körkérdés / 268

Az építészetről (na jó, inkább csak az építészet ürügyén)

Megkerült válaszok a régi/új *Magyar Építőművészet*
folyóirat körkérdésére / 273

Hungarikumok / 277

Leltár / 280

SZENT RINOCÉROSZ GYERMEKEI

Kereken 500 esztendeje, hogy a leghíresebb rinocérosz Európa földjére lépett. Leghíresebb, mondom, ám illene hozzátennem, hogy kissé elfogult vagyok iránta, szakmai elfogultságnak is mondhatnám, hiszen alighanem csupán a képzőművészek, pontosabban a grafikusok azok, akik leghíresebbként gondolnak az illető fenevadra, dicső történetére és szomorú pusztulására, szóval rá, aki Albrecht Dürer metszete révén évszázadokon át az orrszarvú-ábrázolások etalonja lett. Sokan jelképet is látunk benne, hivatásunk hőn szeretett címerállataként tekintünk rá, sőt alkalomadtán lerajzolásával, megfestésével, kimetszésével is megpróbálkozunk. Nehézkes, böhom bestia, mégis a könnyű, szárnyaló képzelet megtestesítőjeként gondolunk rá, hiszen Dürer úgy rajzolta le, majd metszete fába, hogy sohasem láthatta. Egy levél, talán egy sebtében odavetett vázlat alapján egyszerűen elképzelte. A rinocérosz az alkotó képzelet apoteózisa. Ugye nem is kell tovább magyaráznom a fenti címet: Dürer követőiről, e Szent Rinocérosz gyermekeiről, hivatásos és amatőr képzelgőkről, vagyis rajzoló, illusztrátor, képzőművész és filmanimátor kollégákról, régiekről és maiakról szóló írásaimat gyűjtöttem együvé. Azokból a valóságos és virtuális paksamétákból, amelyek fiókjaim mélyén és a komputeremben porosodnak, most a magyarországi művekkel és alkotókkal kapcsolatos esszéket, folyóirat-cikkeket, kritikákat, kiállításmegnyitókat, naplójegyzeteket és blogbejegyzéseket szedtem elő. A könyv küllemét és terjedelmét tekintve a Typotex Kiadónál megjelent munkámhoz, a *Követ és a fáraó*hoz, illetve a *Válogatott sejtések*hez társul, és megpróbál illeszkedni a kiadó Képfilozófiák című sorozatához.

HA MAJD...

Ha majd egy megnyitón
egyszer összefutunk,
vagy intesz a metrón,
ha együtt utazunk,
vigyázz, nem az leszek,
akit hiszel, csupán
emlékeztetek rá
némileg, de ha már
itt tartunk, te is csak
hasonlítász talán
rá, ki rajzom nézi
e lap túloldalán.

(Megjelent Orosz István kiállítási katalógusában, Ericsson Galéria, Budapest, 2005.)

S.E.M.M.I.

Az írótól, akit leginkább Fernando Pessoa néven szoktak emlegetni, holott további nyolcvanhat néven hívhatnák (csodálnám, ha házigazdánk tanult barátja, Szimplicisszimusz nem tudna egy nyolcvanhetedikről), szóval ettől a Pessoaótól azt olvasom: „jó adag metafizika van abban, ha az ember nem gondol semmire”. Igyekeztem kellően metafizikus lenni (kevésbé elegánsan: sznob), vagyis semmire se gondolni, pontosabban a Semmire gondolni, miközben minden részletre kiterjedő alaposággal kitaláltam, sőt le is írtam, miről szeretnék szónokolni. A semmit akarom tehát megidézni, önök már nyilván rájöttek, egyebek közt azért is, hogy kapcsolódjak házigazdánkhoz, aki ugyebár *Senkit* emlegette, amikor elmagyarázta az *Útisz Galéria* görögös hangzású nevét.

Hosszadalmas magyarázkodás helyett leakasztottam egy képet, egy olyat, amelyen a semmi lerajzolására tettem kísérletet. A *Hiány* sorozat egyik lapjáról van szó, történetesen épp arról, amelyet (illetve amelynek egy részletét) vendéglátónk emblémának választott. Mielőtt részletesebb magyarázatba fognék a fordított világról, amelyet a kép, illetve a *Hiány* sorozat többi darabja ábrázolni próbál, néhány unalmas technikai részletről írok. A galériában kiakasztott munkák nyomtatott grafikák, azoknak is egy speciális válfaja: mélynyomással sokszorosított képek. Ilyen eljárás egyebek között a rézkarc, a rézmetszet, a hidegtű, a mezzotinto, a heliogravür; közös jellemzőjük, hogy a nyomódúcból kimetszett, kimart vájatba, az ürességbe, hiányba, a voltaképpeni semmibe dörzsöli be a grafikus a festéket, amelyet ebből a negatív formából emel ki aztán a vájatokba bepréselt papiros. A műalkotáson megjelenő pozitív vonalak a grafikus által létrehozott negatív árkok kitöltései, voltaképpen a láthatóvá tett hiány képei, a semmi megtestesülései.

A keleti bölcsességek egyik központi témája az a „semmi”, amelynek kapcsán Lao-ce, a talán soha nem is létezett kínai bölcs (vagy inkább

Magyarországra szakadt alteregója, Weöres Sándor) így írt: „a semmit-sem-tudás azonos a mindent-tudással”. Lerajzolva még egyszerűbb: *jin és jang*, a valódi és a spirituális világ, a negatív és a pozitív forma, a van és a nincs egymásba kapcsolódó, egymás létét feltételező csavarintmányai. A semmi, ami ott Keleten az elérni kívánt üdvösséggel azonos, Nyugaton többnyire elrettentő ürességet, folyton kitölteni kívánt űrt jelent. Amíg az európai filozófiák a semmi fogalmához az élet értelmetlenségét társították, az indiai Brahmagupta „kitalálta” a nullát és megalkotta a nullával való számolás szabályait. Ideát a semmi abszolút hiány, odaát végtelen sűrűségű koncentrátum. A különbség fokozhatatlan, de valahogy mégis mindkettő mélyén ugyanazok a melankolikus tartalmak szunnyadoznak.

Előhozakodhatnánk a zenei szünetektől a kihagyáson alapuló balladai homályon át a Malevics szuprematizmusában megjelenő teljességet jelképező nagy Semmiig sok mindennel. Gimnazista korom kultuszfilmjét, Antonioni *Nagyítást* oly sokszor megnéztem, hogy a végtelenségig fölnagyított fotók ezüstszemcséi közt magam is látni véltem a titkot, azt a semmit, az űrt, amely talán épp a világ megismerhetősége fölötti kétség képi megjelenítése, és együtt hallgattam David Hemmingszel a film végén a teniszlabdaként elhajított semmik pattogását. Ó, hányszor hoztak izgalomba – olykor zavarba – másféle hiánylátomások: egy boka fölött a zokni gumijának árka, a szemüveg helyének vörös félholdja az orrnnyergen vagy a levett melltartó fehéren maradó hiánya a napbarnított testen.

A gyakorló alkotók tudják, vagy tudniuk kellene, hogy minden művel, amelyet létrehoznak, el is vesznek valamit a teremtett világból. A stadionépítők nagyobb darabot hasítanak ki belőle, mint a násfacizelláló ötvösök, de vajon figyel-e egyikük is arra, ami munkájuk nyomán eltűnik? Fölér-e a robusztus lelátó a szelíd tájjal, amelyet eltakar egy kottamásoló ablakából, vagy a briliánsokkal díszes gyöngysor, ha elfedi két kulcsosont közt azt a kicsiny mélyedést, apró konkáv formációt (nevezhetjük-e hiánynak), melyet gáláns férfielődeim valaha sótartónak neveztek el?

A vulkán sújtotta Pompei feltárásakor a megszilárdult hamuban ember formájú hiányokat találtak a régészek. Üres lenyomatait a kataszt-

rófa elporladt áldozatainak. A negatív forma a veszteség figyelmeztető jelenléte okán mindig tragikusabb a pozitívnál, nem is bírták sokáig nézni, gipszet öntöttek az antropomorf üregekbe, élethű szobrokként támasztva föl a városlakókat. Vajon mit vágyhattak e hamuban sült *ci-toyenek* jobban: hogy mint spirituális hiányformák maradjanak meg mementónak vagy közszemlére tett szoborparkban nyújtsák a vigaszt a turistáknak: a halál az, ami mindig mással történik meg.

Ha valaki sokat forgolódik a formák világában, egyszer csak észreveszi, hogy a pozitív alakzatok olykor véletlen, olykor szándékoltnak tűnő negatívokat generálnak. Számomra M. C. Escher geometrikus művei meg az előzményükként számon tartott iszlám mintázatok jelentették az első találkozást a negatív-pozitív formadiálógusokkal, holott illet volna már jóval előbb, a népművészetek, köztük a magyar paraszti világ festett, hímzett, faragott képi kérdés-felelet játékaiban is ráismerni ugyanerre. Észrevenni a „túlról-determináltságot”, azt, „...hogy a »beszédes« körvonal [...] nem az általa körülzárt forma »magánügye«”.*

„*A semmi ágán ül szívem*”, és mily különös a költői kép ereje: már látjuk is a nyilvánvaló láthatatlant. Egy másik József Attila-versben, az *Eszméletben* a létező és nem létező fogalmak ugyancsak tárgyiasult látványként jelennek meg: „csak ami nincs, annak van bokra, / csak ami lesz, az a virág, / ami van, széthull darabokra”. Amikor a *Hiány*-képeket rajzolni kezdtem, ezekre a képzeletben megjelenő ürességekre, virtuális semmikre gondoltam, a valóság negatív öntőformáit, az őket láthatatlanul átölelő Őrt szerettem volna ábrázolni.

Olyan épületeket, építészeti részleteket választottam, amelyeknél a negatív-pozitív forma felelgetése mellett valamely elmúlt korba, a képzettársítások történelmi hálójába is magammal vonhatom a nézőt. A kultúrtörténeti beágyazottság a formai-geometriai gesztusból fakadó asszociációkkal oly sokrétűen árnyalhatják a képet, hogy már magam sem tudnék minden szálát követni. Meg eszem ágában sincs. Ha lehet vágyam saját munkáimmal kapcsolatban, az csak annyi: kezdjenek el önálló életet élni és találtassanak bennük olyan tartalmak, amelyekre

* Pap Gábor: *A népművészeti jelrendszer általános meghatározói (Téridő-kerete). Óshagyomány.*

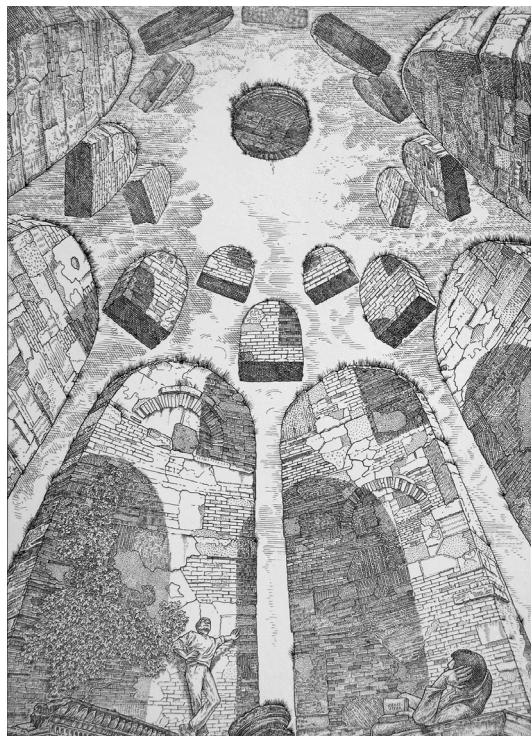
én magam sosem gondoltam volna. Érjen össze mindegyikük a paszparturák, a keretek mögötti rejtett zónában, felelgessenek egymásnak, és párbeszédüket már én se tudjam követni, annyira se értsem őket, mint bárki más.

Az antik Róma sok képeken megjelent, a *Hiány* sorozat első darabjai is az örök várost tükrözik. A most bemutatott diadalív mellett egy *aqueduct*, egy timpanonnal megfejelt oszlopsor és persze a Pantheon kupolája. Pontosabban mindezen épületek megszerkesztett hiánya. A látványos semmi. A kupola tetején ásító hatalmas nyílás helyén a lebegő tömör kőkorong. Kopottan, mohosan, ezerévesen. Lehet-e érzékletesebb formát – liftszekrényt – találni a múltba történő alászálláshoz? Vagy a dimenziókból való kiszakadáshoz? Hogyan is tudnám a fekete lyuk paradoxonját átélni, ha nem álltam volna nap mint nap elmerevedő nyakcsigolyákkal ott, a beesteledő *opeion* alatt, elgondolván, talán várván is az időkből kiemelő fordított gravitáció ölelését. Megtanultam, hogy a fekete lyuknak nevezett égitestekben az anyag sűrűsége a végtelenhez, kiterjedése a nullához közelít. Az az a pont, ahol az abszolút Semmi regnál. Megtanultam, de elképzelni a Semmit is csak úgy tudom, ha ábrázolom. Lerajzolom a negatívját. Azt mondom, ez a valami, ez a semmi... fordítottja.

A műértők és műelemzők gyakran elmondják, hogy nemcsak a kimondott vagy látható dolgok a fontosak, leginkább azokra érdemes figyelni, amiket elhallgat, nem ír le vagy nem mutat meg az alkotó. Nemes Nagy Ágnes az *Eszméletet* elemezve a versfüzér ürességeit, a szavak, sorok és strófák közötti hiányokat magyarázva meglepő építészeti hasonlatot használ: „A költő [...] a versszakok közét tágítja minél levegősebbé, mint egy széles oszlopsorét. De ki tudná elmondani egy oszlopsornyi vers oszlopközeit? Hogy azonban az oszlopközök terét használhassuk, mégis csak ki kell faragnunk az oszlopokat. A vers többé-kevésbé a sorközökért íródik, de ahhoz meg kell írni a sorokat is.” Amikor a verselemzés a kezembe került, már túl voltam a munkán, túl a rézkarcok kinyomtatásán is, mégis úgy éreztem, mintha nekem akarna segíteni Nemes Nagy, vagy inkább időn – halálon – túli feladatot jelölne ki a számomra. Köszönöm. Egy rövid beszélgetést leszámítva sosem voltam kapcsolatban vele, személyesen alig

ismertem; az a költészetbe emelt mértani attitűd azonban, amely leginkább az ő nevével áll összefüggésben, igencsak meghatározó volt számomra. „A művészet a világ felfogásának egyik vetülete, és talán talán geometriai vetülete leginkább.” Ezt a mondatot is tőle tanultam, A vers mértana című esszéjéből. S ő kitől mástól vette volna: ott sétál most is Platón oldalán, s felettük az írás: „Ne lépjen be senki, aki nem ismerős a geometriával.”

A sok görög istenszobor közt állt a Pantheonban egy üres talpazat is A. T. – az ismeretlen isten – nem létező szobra számára. A láthatatlan istenek látható szobra mellett a posztamensre emelt Semmi. Pál apostol meg is dicsérte érte az athéniakat.* Ha egy kicsit bátrabb lennék, *Hiány* című grafikai sorozatom lapjait neki, annak a bizonyos A. T.-nek, vagyis Agnosztosz Theosznak a pártfogásába ajánlanám, ha meg egy kicsit önzetlenebb is volnék, nem ilyen földi dicsőségre sandító parvenü, akkor bizonyára áldozatot mutatnék be általuk, mert a semmit ábrázoló lapok számára úgysem lehetne üdvösebb sorsot találni annál, mint hogy maguk is semmivé avanszírozzanak.

Orosz István: Hiány V.
(A kupola)

(Elhangzott az Útisz Galéria megnyitóján, 2014. november 3-án.)

* Pál: *Aeropagoszi beszéd*. Cselekedetek 17:22–34.

TÁVIRAT

nyúlj be alulról a villanyóra dobozába vedd ki a kulcsot recével fölfelé dugd a zárba lépj be tapogasd ki a villanykapcsolót indulj előre fordulj balra menj föl a lépcsőn lépd át a felstócolt vakkereteket vigyázz meg ne botolj a posztamensben (elég szűk a hely) menj a rajzasztalhoz told félre a széket ereszkedj négykézlábra húzd ki az asztal alatt tartott mappák közül a harmadikat állj fel oldd ki mindkét rögzítő masnit vedd ki a legfelső lapot vidd a festőállványhoz tűzd föl rajzszőggyel (az asztal bal szélén levő hamutartóban mindig van néhány rajzszeg) lépj hátra két lépést ülj le gyújts rá dőlj hátra tedd keresztbe a lábad fújd ki a füstöt és próbáld meg hunyorítva nézni a képet nyomd el a cigarettát (hamutartó a rajzasztal bal szélén) állj föl húzd ki a rajzszőgeket a lapot tedd a mappába csomózd vissza a masnikat guggolj le csúsztasd a helyére a mappát kelj fel fordulj meg lépd át a vakkeretstócot menj le a lépcsőn fordulj jobbra oltsd el a villanyt lépj ki az ajtón zárd be (rece felül) a kulcsot hagyd a villanyóraszekrényben (Budakeszi, Felkeszi utca 2.)

(Megjelent Keresztes Dóra és Orosz István kiállítási meghívójában. Vigadó Galéria, Budapest, 1985.)

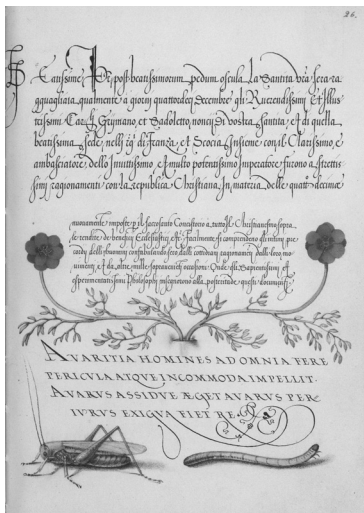

PIROS HÉRICSEK

Évelő gyomnövények sallangosan szeldelt (borzos) levelekkel és élénk színű virágokkal... Nádi Boglárka – grafikus kollégáknak inkább Ná-dibogi – jut eszembe, nemcsak azért, mert a virág a boglárkafélék (*Ranunculaceae*) családjába és a boglárkavirágúak rendjébe (*Ranunculales*) tartozik, hanem mert éppoly játékosan kunkorodik a növény szára, és a lapon szétterülő kalligráfiákkal oly barokkosan elegyedik, ahogyan az a Bogi tervezte illusztrációkon is szokott. Na persze, hiszen a barokkban vagyunk, a kellős közepén, a kép, amelyen a vörös héricsét nézegetem, akkor készült, ezeröttszáz... mikor is?

De először inkább arról, hogyan kerül elélem ez a héricses kép. Témát kellene találnom egy hollandiai előadáshoz, ráadásul olyat, ami egyszerre magyar és holland is, ráadásul a szakmámba vág. Olvasgatom a „holland Vasarinak” nevezett Karel van Mander híres könyvét, a *Schilder-Boeck*-ot (magyarul is megvan: *Hírneves németalföldi és német festők élete*), a Joris Hoefnagelről szóló résznél tartok, ott csap orrra a meglepő mondat, mely szerint az antwerpeni festő egyszer egy olyan könyvet illusztrált, amit a „világ legjobb írója” írt. Méghogy a legjobb a világon?! Megnézem az 1604-es eredetit, hogy nem értek-e félre valamit: „*den besten Schrijver van der Weerelt*”. Kétség sem férhet hozzá: a világ legjobb írója. Mondjuk egy Shakespeare nevű is épp akkor élt, de itt aligha róla van szó.

Jó lenne azt hinni, hogy Karel van Mander csak azért nem említi meg az illető nevét, mert aki a világon a legjobb, azt úgyis mindenki ismeri, de alighanem épp fordítva van: Mander sem tudta, hogy hívták az illető író, és talán a kortársai sem nagyon ismerték, mára pedig jószerivel teljesen elfelejtették. Bocskay György volt a neve. György Bocskay. Vagy: Georgii Bochkaj. Egyébként nincs a dologban semmi túlzás, el kell ismerni, tényleg az volt, a világ legjobb írója, még ha esetében az írószágot

Bocskay György
kalligráfiaja és
Joris Hoefnagel
illusztrációja a
Mira Calligraphiae
Monumenta című
írásmintakönyvben

egy kicsit másként is kell érteni. Nem az volt a fontos, amit, hanem az, ahogy. Bocskay György betűrajzoló volt, szépíró a szó eredeti értelmében, és a halála óta eltelt fél évszázad sem ad okot rá, hogy Mander állítását revideálni kelljen. Hermann Zapf, aki a kalligráfia 20. századi ikonja, így beszélt róla: „Komolyan mondom, amikor először megláttam Bocskay betűit, arra gondoltam, hogy hazamegyek és azonnal kidobom a tollaimat. Méletlenül keveset tudunk erről a korszakalkotó zseniről.”

Szóval Bocskay. Ha az emlékezetemre hagyatkozom és ha az interneten kutakszom, mindkét irányból a politikus-hadvezér Bocskai István kerül elő, nem a kalligráfus, nem a betűrajzoló, nem a tipográfus, nem a könyvdíszítő Bocskay György, aki egyébként rokona volt Istvánnak, sőt egy időben azt hitték róla, hogy a hadvezér apukája,

mert történetesen az is György volt és nagyjából a koruk is stimmel. A mi Györgyünk a Bocskay (vagy Bocskai) család egy másik, Szlavóniába szakadt ágában született, ami nem volt túl nagy szerencse akkoriban, hiszen arról jöttek a törökök is, vagyis az ottani birtokokra keresztet lehetett vetni. A jobb módú kismarjai ágból származott István, a későbbi erdélyi fejedelem, aki (Gulyás Borbála doktori disszertációjából tudom) másodunokatestvére volt a mi emberünknek. A fejedelmi rokonság ugyan nem sok hasznot hozott Györgynek, de a hivatalnoki ranglétrán azért szépen lépegetett előre. Érseki írnok Oláh Miklós mellett, majd a Magyar Királyi Kancellária udvari titkára, később a Magyar Tanács tagja, vagyis a bécsi magyar udvartartás egyre tekintélyesebb személyisége lett. Oláh Miklós érsek mellett a Batthyány és a Nádasdy család befolyásos tagjaival is jó volt a kapcsolata, olyannyira, hogy a bécsi Nádasdy-házban rendezte be grafikai műhelyét, azt a bizonyos kalligráfia-stúdiót, ahol a *Mira Calligraphiae Monumenta* lapjai készültek.

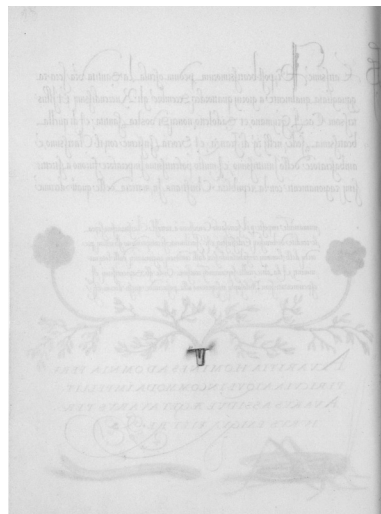
Az évszámot most mondom, érdemes megjegyezni, 1561-ben és 1562-ben szignálta a lapokat. Az ország három darabra tépve, jó része kifosztva, trónviszályok és vallásháborúk. Ekkor válik nyilvánvalóvá, hogy Magyarország minden értelemben leszakad Európától, sőt bizonytalanná válik, lesz-e még egyáltalán ilyen nevű ország.

És akkor „a világ legjobb írója”...

„*Ars scribendi*”, mondták akkoriban. Alighanem a műfaj utolsó nagy fellángolása volt a szép kalligráfiák divatja, hiszen gyorsan terjedt a nyomtatott könyv, ami sokkal olcsóbb és praktikusabb volt a kézzel rajzolt szövegeknél. Bocskay György előbb hivatali tevékenysége, például címeres oklevelek fogalmazása és felcímezése mellett, majd főállásban „szépírt”, „a császár írnoka” lett, vagyis udvari kalligráfusként illene meg szólítanunk.

Ebbéli minőségében készítette azt a három írásmintakönyvet (kettőt I. Ferdinándnak, egyet II. Miksának), amelyek alapján aztán Karel van Mander áradozott. Latin, görög, héber betűk, korabeliek és történeti típusok váltakoznak a lapokon, sokat közülük maga talált ki, másokat pedig átalakított vagy továbbcicomázott. Négy különböző nyelvű írás silabizálható ki az arasznyi pergameneken, s vannak olyan betűk, amelyek alig nagyobbak, mint egy milliméter. Az egyik Ferdinánd megbízásából írt könyvecskéből tanult meg írni a kis Rudolf főherceg, a későbbi II. Rudolf. Becsületére legyen mondva, hogy nem számárfüzte össze a 128 oldalas kis abecedáriumot és a sorok közti üresen hagyott részekre sem firkált levágott fejű törököket és kibelezett magyarokat, hanem amikor császár lett belőle, elővette újra és megparancsolta Joris Hoefnagelnek, hogy fessen oda valamit. Ez körülbelül harminc évvel a lapok megírása után és jóval Bocskay halálát követően történt. Egyszerűen elképzelhetetlen, hogy tudott ennyire „összedolgozni” ez a két ember.

Joris Hoefnagel antwerpeni flamand festő volt, vele kapcsolatban sokkal bőbeszédűbbek a források. Ott van köztük az a bizonyos *Schil-der-Boeck*, tessenek felütni a részletekért, én most csak a magyar vonatkozásokat hozom szóba. 1591-től állt II. Rudolf császárunk szolgálatában, bejárta az akkoriban nem túl biztonságosnak számító Magyarországot, miniatúrákat festett és metszeteket készített a török hadak által dúlt vagy dúlni készült városokról és várakról. Győr és Esztergom, Tokaj és Eger, Hatvan és Kolozsvár korabeli látképét Hoefnagel György

Az írásmintakönyv előző lapjának másik oldala